

RENNUS AWN. AFD. RIJNSTREEK

Opmerkelijke vindsten bij 1987
Kasparvaren, gepubliceerd in 1987, nr. 2, p. 10.

1987 NR.2

A. v. N. afd. Hindersteek,
secc. W. Dorsman,
Doeslaan 22,
2351 SR Leiderdorp,
tel.: 071-897222.

1987 nr.2

Aan de leden en belangstellenden,

Met het prachtig ingezette voorjaar zijn er weer veel gelegenheden om veld-
verkenningen te lopen en opgravingen te verrichten. Iedereen is hierbij van harte
welkom, meer hierover op de lezingen en werkavonden of bel even naar Dick van
der Kooij, 071-764072.

De jaarvergadering wordt zoals gewoonlijk gehouden in gebouw 55, Academisch
Ziekenhuis, Rijnburgerweg 10 Leiden. Aanvang 20.00uur. De datum is dinsdag 12
mei en niet maandag zoals in het vorige convocaat stond.

dinsdag 12 mei ALGEMENE LEDENVERGADERING. Agenda.

1. Opening.
2. Notulen vorige vergadering.
3. Jaarverslag.
4. Verslag kascommissie.
5. Financieel verslag, begroting.
6. Bestuursverselling.
7. Rondvraag.

Pause.

9. FILM, HET PREHISTORISCHE HUIS TE EINDHOVEN.

Mevrouw A. Boonstra van de stichting Prehistorisch
huis te Eindhoven zal met deze film een beeld geven
van hoe het huis gebruikt wordt om schoolklassen en-
kele dagen in eenprehistorische omgeving te laten
levén. Twee boerderijen uit de ijzertijd zijn nabebouwd
naar huisplattegronden gevonden bij de opgravingen te
Gass-Ussen, Noord-Brabant.

ad.2 zie verderop in dit convocaat.

ad.3

ad.4 zie het stukje over de financiën in het jaarverslag.

ad.5 Het bestuur stelt voor als penningmeester te benoemen als opvolger van
Mevr. M.L. Vogelaar, Mevr. G. Louwes en als secretaris als opvolger van
Dhr. W. Dorsman, Dhr. E. van der Kooij. Tegenkandidaten kunnen tot het be-

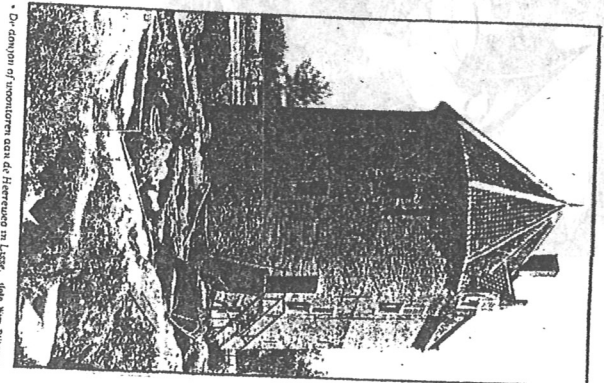
Zijn van de vergadering schriftelijk bij de secretaris worden ingediend voorzien
van tenminste tien handtekeningen van stemgerechtigde leden.
Het materiaal van kasteel Dever te Lisse is bijna geheel uitgezocht. Binnen-
kort zal een start gemaakt worden met het determineren. Op het ogenblik wordt
het Romeinse materiaal uit Aphen aan den Rijn bewerkt.

tot Ziens, Wim Dorsman.

Amateur-archeologen drijfig aan de slag in Lisse
Opmerkelijke vondsten bij Dever

B. Barynckx aan de rand van de boornalige afgraving van 't Huis Dever in Lisse

D. Deuringen of 'voorloper van de Heren van Lisse' - foto Wim Dorsman

Kop en foto's van Leids Dagblad 23 mei 1986.

W.M. Veld
LEIDS

Notulen van de algemene ledenvergadering van de A.W.N. afdeling Rijnstreek dd. 13-05-1987.

Opening. De vergadering wordt geopend door de heer Wassink, voorzitter. De notulen van de vorige vergadering worden goedgekeurd.

Jaarverslag. Het jaarverslag van 1985 is te lezen in Rennus nr. 2 van 1986. Daarin staan ook alle activiteiten genoemd welke thans gaande zijn. De heer Hardenberg merkt op dat men blijft zeggen dat er muurresten van Leeuwenhorst in het weiland te vinden zijn.

Carol van Driël zegt dat we eventueel nog wel eens een kijkje kunnen nemen in het weiland. Bij het onderzoek zijn echter alleen mortelconcretes voor padverharding en 19 eeuws aardewerk gevonden.

Er zal nog wel iemand van monumentenzorg naar de stal van de Kloosterboerderij komen kijken. Het jaarverslag wordt goedgekeurd.

Verslag van de kascommissie, financieel verslag, begroting. Iedere aanwezige heeft het financieel verslag over 1985 ontvangen. Een en ander wordt nader toegelicht door de heer Wassink. Het verslag geeft een goed beeld van onze financiële situatie. Er is ca. f 2700,-- uitgegeven, dat is veel. Als de Stichting Dever niet zoveel zou hebben betaald, dan waren de uitgaven nog veel hoger geweest. Het normale uitgavenpatroon is ca. f 2500,-- per jaar, dit geplaatst naast de A.W.N. redistributie van ca. f 1500,--

Er is o.a. meer uitgegeven voor een betere uitvoering van Rennus en ook meer voor lezingen. Zonder subsidies zullen we het wellicht niet meer redden.

De heer Hardenberg vraagt of het niet beter is de opgravingspost voor 1986 te verhogen, juist omdat er in 1985 veel is bijgedragen door Dever? Ook moet aan afschrijving gedacht worden voor zaken als b.v. de pomp.

De heer Wassink is er voor om altijd voor een kassaldo te zorgen van f 2000,-- Anders moet er met een balans gewerkt worden en registratie van het materiaal en dat maakt het allemaal veel ingewikkelder.

De heer v.d. Broeke denkt aan het opnemen van een staatje van inkomsten en uitgaven in het financieel verslag. Ook wordt de suggestie gedaan om het financieel overzicht voortaan ook in Rennus op te nemen, zodat men een en ander wat ruimer van te voren kan bestuderen.

Met een kleine correctie wordt het verslag goedgekeurd door P.W.v.d. Broeke, A.v. Peursen was verhinderd te komen.

Bestuurswisseling. Een uitermate belangrijk punt is steeds weer de wisseling van het Bestuur. De heer Wassink geeft toelichting hoe een en ander reglementair is vastgelegd. De heer D.v.d. Kooij neemt het voorzitterschap over van de heer Wassink. De heer Wassink bedankt de bestuursleden voor de meestal prettige samenwerking.

Als vice voorzitter bedankt Carol van Driël de heer Wassink voor zijn goed voorzitterschap. Er is onder zijn leiding veel behaald: er zijn meer leden; er is gepubliceerd, een punt waar hij altijd op hamerde; er zijn diverse zaken in bewerking; er zijn subsidies.

Het is nu zaak om deze trent voort te zetten. Carol Bledt de heer Wassink een boek aan en bloemen voor zijn echtgenote.

Rondvraag. de heer Hardenberg stelt een wijziging in het reglement voor om te komen tot een wat langer durend voorzitterschap. Men kan 1 regel toevoegen zonder notaris.

De heer Wassink zegt daar geen voorstander van te zijn. De heer v.d. Broeke mist op de agenda de benoeming van een nieuwe kascommissie.

Afgesproken wordt dat de nieuwe Kascommissieleden zullen zijn: de heer A.v. Peursen en de heer H. Hardenberg.

Sluiting. De vergadering is om 20.45 uur afgelopen. Na de pauze volgt de vergadering van wim Doreman. Wifflissen staat alleen haaiand om de

Jaarverslag over 1986

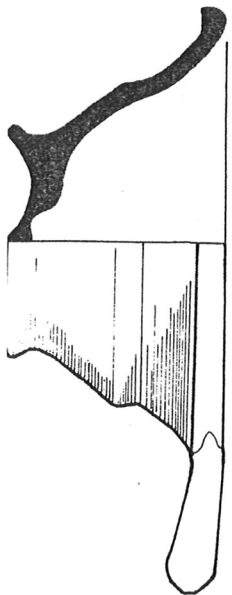
Leden Het ledenaantal is behoorlijk gegroeid van 130 naar 148 leden. Het is goed mogelijk dat dit te danken is aan de algemenere bekendheid van de archeologische en de akties van de afdeling.

Bestuur Dit jaar heeft onze voorzitter Dr. A. Wassink afscheid van het bestuur genomen. Wij zijn zeer dankbaar voor alles wat hij als voorzitter voor de afdeling heeft gedaan en hoewel wij hem met moeite uit het bestuur lieten gaan, troosten wij ons met de wetenschap dat hij als aktief lid de afdeling nog steeds bijijft steunen. Omdat de vorige uitbreiding van het bestuur met één lid vooral gericht was op het organiseren van de landelijke ledenvergadering werd er geen nieuw lid benoemd maar werd Dhr. D. van der Kooij bereid gevonden het voorzitterschap op zich te nemen. Het bestuur bestaat nu uit:

voorzitter	D. van der Kooij
vice-voorzitter	C. van Driël-Murray
penningmeester	M.L. Vogelaar
secretaris	W. Dorsman
lid	S. Sprey
lid	J. van der Meulen
lid	A. Peddemors

Lezingen Dit jaar werden de volgende lezingen gehouden:

- Drs. P.W. van den Broeke   Het handgemaakte aardewerk van Oss-Ussen (N-Br.) als spiegel van contacten.
- Drs. A.D.P. van Peursen   Een jaar archeologisch bodemonderzoek in Leiden.
- Drs. A.C. Bardet   Keramologisch Onderzoek aan het aardewerk van Dorrestad.
- Drs. E.J. Balt   Opgraving Valkenburg.
- Drs. W. Dorsman   Wijnflessen, niet alleen interessant om de inhoud.
- Dhrs. J.D.P. Hardenberg, J.A. den Hollander, D. van der Kooij   Een avond over de opgravingen van de afdeling: kasteel Dever te Lisse, Stevenhofpolder te Leiden en Voorstraat 11 te Voor-schoten.
- Dhr. Th. van Stralen   Middelleeuwse stadsmuren, stadstorens en stradspoorren.

De gemiddelde opkomst betroef 19 man. Omdat de afdeling de landelijke ledenvergadering organiseerde werd er geen excursie gehouden.

Landelijke ledenvergadering De organisatie commissie bestond uit Mevr. N.L. Vögelaar, Dhr. J. van der Meulen en Dhr. E. van der Koot. Zij hebben zich uitstekend van hun taak gekweten en een boeiend en goed lovend programma nitgewerkt dat bovendien zonder verliezen gedaaid heeft. Onze voorzitter Dr. A. Wassink opende de vergadering met een welkomstwoord voor de circa 100 aanwezigen. Hierna gaf Prof. Dr. Louwe Kooijmans een beschnouwing over de relatie tussen vak- en amateur-archeologen. Hij benadrukte de onderlinge samenwerking en afhankelijkheid en sprak de wens uit dat de nieuwe technieken en vraagstellingen binnen de vakwereld niet zullen leiden tot een verwijdering maar juist tot betere taakverdeling zodat de belangen van de archeologie gediend zullen worden door de doelgerichte inzet van alle betrokkenen. De landelijk voorzitter Dhr. L. Wolhuysen droeg deze vergadering het voorzitterschap over aan Dhr. S. Moolman. Hij werd van harte bedankt voor zijn stimulerende rol in de vereniging. De excursies na afloop gingen naar de opgravingen te Valkenbrug en kasteel Dever te Lisse of men kon een stadswandeling door Leiden maken. Tot besluit kon men iets drinken in de Pieterskerk.

Tekencursus Op 3, 10 en 17 februari is een tekencursus gegeven door Drs. J.E. Ditz. Eerst werd het maken van potloodtekeningen geoefend en daarna het in inkt zetten om ze geschikt te maken voor publicatie. Er werd aan deelgenomen door tien leden. Het is een goed initiatief geweest om duidelijk te maken dat archeologie niet ophoudt bij het restaureren van de vondsten maar dat publiceren een vast onderdeel van de bezigheden van een amateur-archeoloog kan uitmaken.

Werkavonden Voornamelijk is gewerkt aan het nogal weerbarstige Nervovingisch/karolingische materiaal van Leiderdorp en het overvloedige vondstcomplex Kasteel Dever te Lisse. Het Leiderdorpsse materiaal is grondig bestudeerd maar na raadpleging van diverse experts en een bezoek aan de stadsarcheologische dienst is besloten de verdere bewerking aan een specialist toe te vertrouwen omdat het materiaal te belangrijk is om er niet alles uit te halen wat erin zit. Dhr. H. van Klaveren zal het nu verder bewerken. Van de vondsten van Dever bleek nog vrij veel restaureerbaar. Deze stukken hebben inmiddels een plaatsje gekregen in de vitrines van kasteel Dever. Wij zijn erg gelukkig met de goede samenwerking die er tussen de Heren van Dever en onze afdeling bestaat.

Publiciteit Op zaterdag 13 september hadden wij een strand in de Pieterskerk te Leiden waar alle Leidse verenigingen zich presenteerden. Zaterdag 25 oktober toonden wij de opgraving te Leiderdorp op de Jubileumdag van de A.W.N. in het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden. In diverse kranten hebben berichten over onze opgravingen gestaan o.a. over kasteel Dever en over de opgraving aan de kerklaan te Leiderdorp.

Financien De totale uitgaven over 1986 bedragen f 2008,28 waarvan ongeveer de helft werd uitgegeven aan secretariaatskosten n.l. f 904,35 met als belangrijkste uitgave: de kosten voor de Renus f 836,30 waarvan de portokosten f 402,70 bedroegen. Voor de lezingen en gebruik van de ruimte werd f 467,70 uitgegeven (begroot f 700,-). Deze kosten zijn betrekkelijk laag omdat twee avonden werden verzorgd door onze afdelingsleden zelf en de sprekers weinig reiskosten declarerden. De post opgravingen f 379,10 is eveneens lager geworden dan begroot (f 900,-). Dit is voor een groot deel te danken aan de steun en de gastvrijheid van de Stichting Dever. In 1987 zal de post opgravingen aanmerkelijk hoger zijn.

Veldwerk Alphen aan den Rijn.

In januari en april werden op het terrein van Lemkes aan de Hoorn een aantal boringen gedaan. De boringen werden gezet ter verificatie van de waarnemingen van C. Beunder in 1968. In 2 boringen werd een kreekvulling aangetroffen; de boringen buiten de kreek gaven geen informatie over mogelijke bewoning. De boringen werden tevens gezet i.v.m. de aanleg van Rijksweg 11, welke direct naast het terrein van Lemkes komt te lopen en voor een klein gedeelte door dit terrein gaat. Aan het einde van het jaar bereikte ons een vondstmelding van (Inheems-) Romeins materiaal gevonden bij de werkzaamheden van Rijksweg 11. Nader onderzoek van deze veel belovende site zal in 1987 volgen.

In september zijn een aantal boringen gezet op een terrein gelegen aan de van Eeghenstraat. De oudste pottenbakkerij zou in deze contrieën gelegen kunnen hebben. De boringen leverden echter geen informatie op, zodat op deze locatie de pottenbakkerij niet gezocht moet worden.

A.W.N. leden hebben gegraven op de opgraving aan de Paradijslaan o.l.v. Jan Kees Haalebos van de Universiteit van Nijmegen. Dit gebied lag wrs aan de periferie van de bebouwing, daar alleen wat afvalkuilen en een enkele greppel met Romeins materiaal werd opgegraven. De overige greppels waren opgevuld met Romeins en Middelseus en recentier materiaal. Nadat de opgraving afgelopen was, is door de A.W.N. nog één zaterdag gegraven. Dit leverde weinig op, behalve 17e en 18e eeuwse kralen, vermoedelijk uit een profiel tevoorschijn kwamen en verder uitgegraven werden.

In oktober werd ten Westen van het Omlidingskanaal, ter hoogte van de oude A.W.N. opgraving - plan Hofbrug - door een kraan twee Omlidingskanaal geen Romeinse greppels lagen, slechts een voor-Romeinse geul werd waargenomen, zonder vondsten.

In november en december werd in de tuin achter de Kunsttuin aan de St. Jorisstraat een put opengesteld van 2m x 6 m. Door de hypothese van Haalebos, dat het castellum meer naar het Noorden heeft gelegen, maakte dit punt interessant voor een opgraving. Hier werd echter geen Romeins materiaal in situ aangetroffen. Geconcludeerd kon worden, dat de grond verstoord was, naast Romeins materiaal werd vroeg Middelseus tot recent materiaal aangetroffen.

In dezelfde tijd zijn waarnemingen gedaan over de opbouw van de Romeinse lagen bij het Omlidingskanaal, dat tijdelijk drooggelegd was.

dige inventarisatie laat zien dat 17de eeuwse materiaal zich nauwelijks in het vondstpakket bevindt. In combinatie met de indruk uit de wijze van aanleg van de aangetroffen funderingen en het bijbehorende vondstmaterieel opgegaan, rijst het vermoeden dat de 14de - 16de eeuwse bebouwing nog vrij intact aanwezig was. Heelaas was er geen tijd om dit in een groot vlak te onderzoeken. De beoogde, beperkte, doelstelling werd wel bereikt; onderzoek naar de datering van de dorpsheuvel. Van de gemeente Leiderdorp werd veel medewerking ontvraagd om tot deze opgraving te komen. Onderdak/berging werd gastvrij verleend door de Ned. Herv. Kerk. Belangstelling was er van de zijde van de Oudheidkamer.

Lisse, Dever.

In de maanden April/mei is in een korte maar zeer intensieve campagne, waarbij alle beschikbare vrije dagen benut werden, veel werk verzet. Dit werd mogelijk gemaakt door inzet van een graafmachine gedurende een dag en aanleg van een bronbemalingsinstallatie gedurende een maand. De financiële lasten hiervan werden gedragen door de Stichting Dever. Het terrein van onderzoek omvatte dit jaar uitsluitend het emplacement van het 17de eeuwse voorhuis en het aansluitend deel van de slotgraacht, Zuidkant. Een aantal belangrijke punten worden hier kort aangeeft: Zeer onverwachts was dat geconcludeerd moest worden dat de donjon nimmer volledig rondom in het water heeft gestaan. Aan de Westzijde, tegen de halfronde zijde, is een rechthoek, omgeven door een zware, diep-gefundeerde muur die met een merkwaardig beloop op de donjon aansluit, nooit ontgraven geweest. Deze muur en de donjon zijn gefundeerd op zand daarbij een veenpakket doorsnijdend. Dit veenpakket is binnen de rechthoekige muur en binnen de donjon bewaard, daarbuiten is het volledig verdwenen. Analyse toont aan dat het een natuurlijk veenpakket betreft; een pollenmonster is nog in bewerking. Een bijzonder grote verrassing was het in dit veen ijzertijd scherpen aan te treffen. Als voorlopige datering hiervan houden we de periode rond de jaarwisseling aan, een aanzienlijke verlenging van de bewoningsgeschiedenis van de site Dever.

Een tweede opmerkelijk gegeven kwam tevoorschijn onder het Zuidelijk kwadrant van het voorhuis, het zogenaamde keukenvlak. Schuin, vrijwel Oost-West lopend, kwam een soort dam tevoorschijn, opgebouwd uit een beschoeiing met allerlei gestort materiaal. Naast takkenbossen en puin bevond zich hieronder allerlei bouwmaterial, duidelijk van sloop afkomstig. Voor de herkomst hiervan zou men kunnen denken aan een bouwwerk dat gestaan heeft op bovenvermelde rechthoek tegen de donjon. Het opvallendst was een gepanelleerde deur. De panelen waren met een ingestoken vierpasmotief versierd. De deur vertoonde duidelijke sporen van hollandse zuinigheid: hij was een aantal malen vermaakt en aangepast aan verschillende formaten deuropeningen. Een paneel en een strook met een huismerk zijn geconserveerd. De toestand van de deur was te slecht en onze mogelijkheden te beperkt om de deur in zijn geheel te conserveren.

De vier jukken van de brug van de voorburch naar de donjon zijn gevonden. Van de zeer zware staanders van het meest Oostelijke juk werden twee monsters gezaagd voor dendrochronologisch onderzoek. Een complete reeks (curve) van dendrochronologische dateringen, waarin deze monsters zouden passen, bleek nog niet voor handen.

Na afsluiting van de opgraving waren nog een aantal weken nodig om het opgegraven terrein weer in te vullen en af te dekken. Een schetsplan voor consolidering, opmetelling van de muren en inrichting van het opgravingsterrein is voorgelegd aan de relevante instanties.

Voorschoten, Schoolstraat 71-73.

Direct na afbraak van de panden is hier in mei een één daags proefonderzoek verricht. Een profielsleuf en een aantal proefputjes werden gegraven. Doel: inzicht te krijgen in opbouw van de strandwal en de cultuurlagen in het centrum van het dorp. Dit mede met het oog op een naast dit terrein te verwachten groot bouwproject. Resultaat: bebouwing ter plaatse relatief laat (16de-17de eeuw) aantoonbaar. Een afvalkuil bevatte een kleine vondst laat 18de eeuwse tarelgoed.

Voorschoten, Voorstraat 11.

Een groot deel van de zomer werd een onderzoek uitgevoerd in de tuin achter dit pand. De vraagstelling was tweeledig; de grotere omvang die het pand volgens prenten gehad heeft, en een stratigrafisch onderzoek naar de oostelijke helling van de strandwal. De beantwoording van de eerste vraag bleek complexer dan gedacht. Een uitgebreid stelsel van fundamenteen vertegenwoordigd vermoedelijk minimaal vier bouwfases tussen ca. de 15de en 18de eeuw. Scharste aan vondsten en het feit dat alles zeer geocomprimeerd bijeen ligt bemoeilijkt de interpretatie. De profielopbouw toont dat er ter plaatse een depressie, opgevuuld met een pakket veen van 0,50 m, in het schone zand is. Hierop ligt een vanaf 0,50 m variërende laag humus met materiaal uit de 14de en 15de eeuw die waarschijnlijk als akkerland is gebruikt. Op dit pakket volgt tot huidig maaierveld circa 1,00 m dikke zandige ophogingen waarin zich de fundamenteen bevinden. Het onderzoek is nog niet afgesloten, gehoopt wordt binnen het pand nog waarnemingen te doen en de dit jaar opgetekende plattegronden in de tuin te completeren met de nog ontbrekende gedeeltes.

Voorschoten, Donkiaan.

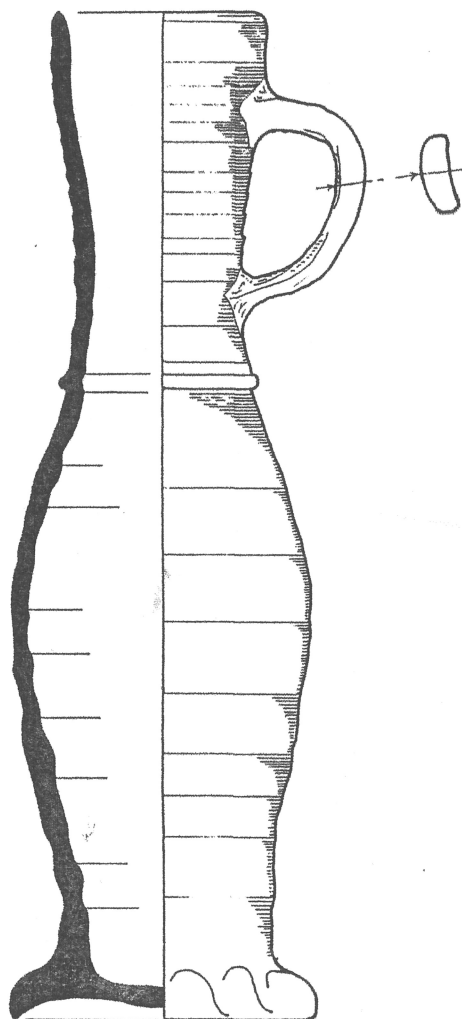
In een uitbeeldingsplan van de firma Steyn, gelegden op de meest Westelijke rug van het Oostelijke strandwallensysteem, werd in het voorjaar onder auspiciën van de werkgroep Landschendam samen met de afdeling Den Haag een noodonderzoek uitgevoerd. Naast ploegsporen, vage kuilen en een aantal haardjes werden vrij grote hoeveelheden scherpen en vuursteen gevonden. Datering: Vlaardingencultuur, Het onderzoek wordt in 1987 voortgezet door het Instituut voor Prehistorie te Leiden.

Voorschoten, Starrenburg.

Dit verslagjaar werd een begin gemaakt met de administratieve voorbereidingen voor een archeologische veldkartering van het uitbeeldingsplan Starrenburg.

Van de zijde van de gemeente Voorschoten werd bij het werk alle medewerking gegeven. Voor het projekt Steyn kon voor geruime tijd een keetwagen geleend worden. Medewerking en belangstelling kwam van de Stichting Diogenes en de Stichting Oud-Groen-en Leefbaar Voorschoten.

Wim Dorsman, Suus Sprey en Dick van de Kooij.

één van de resultaten van de tekencursus